

Δημοκρατικός Συναγερμός

Ιωάνης Νικολάου
Βουλευτής Λευκωσίας

24 Νοεμβρίου 2004

Η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ και η αναγκαιότητα τροποποίησης του Συντάγματος.

Δεσμευτικότητα Κοινοτικών Κανόνων Δικαίου

- Παράγουν άμεσα έννομα αποτελέσματα στην εθνική έννομη τάξη των κρατών μελών,
- Υπερέχουν έναντι του εθνικού δικαίου των κρατών μελών.

Από τις πιο πάνω αρχές προκύπτει το ερώτημα κατά πόσο απαιτείται ή όχι τροποποίηση του Συντάγματος του 1960, για σκοπούς συμβατότητας του με την κοινοτική έννομη τάξη, την αποτελεσματική εφαρμογή του ευρωπαϊκού κεκτημένου στη Κύπρο και την διασφάλιση της απαιτούμενης ασφάλειας δικαίου.

Χαρακτηριστικά Κυπριακού Συντάγματος

Κύρια χαρακτηριστικά του Συντάγματος μας είναι η δυσκαμψία και η ανελαστικότητα όπου για να αποφευχθεί η παράλυση του κράτους μετά της δικαιοκοινωνικές συγκρούσεις αναπτύχθηκε το δίκαιο της ανάγκης.

Είναι επίσης αυστηρό, διότι:

- ορισμένες διατάξεις του, οι οποίες ρητά χαρακτηρίζονται ως θεμελιώδεις δε μπορούν να τροποποιηθούν
- για την τροποποίηση του απαιτείται πλειοψηφία «περιλαμβάνουσα τουλάχιστον τα 2/3 του όλου αριθμού των εις την ελληνική κοινότητα ανηγόντων βουλευτών και τουλάχιστο τα 2/3 του όλου αριθμού των εις την τουρκική κοινότητα ανηγόντων βουλευτών.

Μερικές από τις Διατάξεις του Κυπριακού Συντάγματος που προκαλούν ερωτηματικά, είτε γιατί περιορίζουν την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων δικαίου, είτε γιατί βρίσκονται σε σύγκρουση με αυτούς είναι:

- **Άρθρο 61(θεμελιώδες)** η νομοθετική εξουσία της Δημοκρατίας ασκείται κατά αποκλειστικό τρόπο από τη Βουλή. Με την ένταξη της Κύπρου συνεπάγεται μεταβίβαση νομοθετικών αρμοδιοτήτων σε όργανα της ΕΕ.
- **Άρθρο 169(μη θεμελιώδες)** η Κύπρος δε δεσμεύεται από μια διεθνή συνθήκη αν δεν προηγηθεί η κύρωση της από τη Βουλή. Με την ένταξη η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει τη δυνατότητα να συνάπτει διεθνείς συνθήκες με τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς, κατά τρόπο δεσμευτικό για όλα τα κράτη μέλη.
- **Άρθρο 54** αποκλειστική άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας από το Υπουργικό Συμβούλιο (με εξαίρεση την εξουσία που ασκείται από Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο). Συνεπώς η άσκηση εκτελεστικής εξουσίας από τα όργανα της ΕΕ με συνέπειες στη διακυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν είναι συμβατή με το Σύνταγμα.
- **Άρθρο 52** υποχρέωση Προέδρου και Αντιπροέδρου για δημοσίευση των νόμων στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας για να είναι δεσμευτικοί. Η νομοθεσία των κοινοτικών οργάνων είναι δεσμευτική χωρίς να προηγηθεί η δημοσίευση της στη επίσημη εφημερίδα.
- **Άρθρο 179 (μη θεμελιώδεις)** το Σύνταγμα είναι ο υπέρτατος νόμος της Δημοκρατίας.
- **Άρθρο 28** απαγορεύει τη διαφοροποίηση είτε για λόγους που σχετίζονται με την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών ή την πρόληψη ή την αντιστάθμιση μειονεκτημάτων λόγω φυλετικής ή εθνικής καταγωγής ή την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών και ηλικίας στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας.

Πώς θα επιτευχθεί η αποτελεσματική εφαρμογή του Κεκτημένου στη Κύπρο;

Οι επιλογές που προσφέρονται είναι οι πιο κάτω:

(α) με απλούς νόμους του Κράτους η συνταγματικότητα των οποίων θα διασώζεται, εάν διασώζεται, με βάση το δίκαιο της ανάγκης, γεγονός το οποίο είναι άκρως επικίνδυνο και δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου,

(β) με τροποποίηση του Συντάγματος.

Η Επιλογή της Τροποποίησης του Συντάγματος

Πολιτικός παράγοντας:

Δεν παραγνωρίζουμε τις πιθανές πολιτικές συνέπειες από την τροποποίηση του Συντάγματος, λόγω της απουσίας των Τουρκοκυπρίων βουλευτών, ούτε επίσης την ιδιαίτερα ευαίσθητη πολιτική κατάσταση αναφορικά με την πορεία επίλυσης του

κυπριακού προβλήματος. Όμως παρόλα αυτά, δε μπορούμε να παραβλέψουμε την υποχρέωσή μας για άμεση εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου στην εσωτερική μας έννομη τάξη και την ανάγκη διαφύλαξης της ασφάλειας του δικαίου που μπορεί να εξασφαλιστεί με την τροποποίηση του Συντάγματος.

Σχετική νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου:

Εξετάζοντας την νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου διαπιστώνουμε τα ακόλουθα:

Στην **Αναφορά 1/86 Πρόεδρος της Δημοκρατίας vs Βουλή των Αντιπροσώπων** το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι οι προβαλλόμενοι λόγοι για την τροποποίηση των άρθρων 63 και 66 του Συντάγματος δεν ήταν επιτακτικότεροι της υπέρτατης πολιτειακής ανάγκης να μην τροποποιηθούν τα εν λόγω άρθρα χωρίς τη σύμπραξη των Τουρκοκυπρίων βουλευτών και ότι το δίκαιο της ανάγκης δεν δικαιολογούσε τέτοια παρέκκλιση.

Η απόφαση στην αναφορά 1/86 δεν υιοθετήθηκε στην απόφαση **Νικολάου και Άλλη v Νικολάου και Άλλου** στην οποία οι 5 από τους 10 δικαστές αποφάσισαν ότι η Βουλή έχει αναθεωρητική δικαιοδοσία και μπορεί να τροποποιήσει το Σύνταγμα μόνο με πλειοψηφία των ανηγμένων στην Ελληνική Κοινότητα βουλευτών.

Στην πρόσφατη υπόθεση **Κουλουντή κ.α v Βουλής των Αντιπροσώπων(1997)** εξετάστηκαν ενδελεχώς οι πιο πάνω αποφάσεις και κρίθηκε ότι η πιο ορθή αντιμετώπιση ήταν αυτή στη απόφαση **Νικολάου**. Η **Αναφορά 1/86 δεν εξέτασε** κατά πόσο είναι δυνατή η τροποποίηση του Συντάγματος σύμφωνα με το δίκαιο της ανάγκης, ούτε ότι η Βουλή δεν μπορεί να τροποποιήσει το Σύνταγμα χωρίς τη παρουσία των Τουρκοκύπριων βουλευτών. Εξάρτησε την εφαρμογή του δικαίου της ανάγκης από την αναγκαιότητα της συγκεκριμένης τροποποίησης.

Έκρινε ότι «η αναθεώρηση του Συντάγματος αποτελεί την πλέον βασική αρμοδιότητα της Βουλής και αποτελεί μία από τις συνέπειες της δημοκρατικής μορφής του πολιτεύματος».

Πως θα επιτευχθεί η τροποποίηση;

Όλες οι προηγούμενες τροποποιήσεις του Συντάγματος αφορούσαν μη θεμελιώδεις διατάξεις. Συνεπώς υποβάλλεται ο πιο κάτω προβληματισμός:

Κατά πόσο το δίκαιο της ανάγκης και το άρθρο 182 προσφέρουν μια ασφαλή νομιμοποιητική βάση για εκτεταμένες συνταγματικές τροποποιήσεις, ακόμα και θεμελιωδών άρθρων, έχοντας υπόψη ότι το δίκαιο της ανάγκης αποσκοπεί απλώς στη διασφάλιση της συνέχισης της λειτουργίας του κράτους.

Οι τροποποιήσεις μπορούν να επιτευχθούν είτε με μια ευρεία και ριζική αναθεώρηση του Συντάγματος, η οποία θα αναφέρεται και σε θεμελιώδεις διατάξεις, είτε με την

υιοθέτηση πρόνοιας η οποία να θέτει το κοινοτικό δίκαιο υπεράνω των προνοιών του Συντάγματος.

Σε περίπτωση κατά την οποία θα υιοθετηθεί η τροποποίηση και θεμελιωδών διατάξεων του Συντάγματος τότε θα πρέπει να μας απασχολήσει ο τρόπος που αυτές θα επιτευχθούν και αν είναι ανάγκη να καταφύγουμε στην λαϊκή κυριαρχία, θέτοντας τις ενώπιον του λαού, ίσως με δημοψήφισμα.

Η δική μας εισήγηση, της Κ.Ο. του ΔΗ.ΣΥ, περιορίζεται στην τροποποίηση των Αρθρων 169 & 179 του Συντάγματος με βάση την οποία (α) κάθε υφιστάμενη και μέλλουσα πράξη που εκδίδεται από όργανο της ΕΕ δεσμεύει τη Κυπριακή Δημοκρατία και αποτελεί μέρος του ημεδαπού δικαίου και (β) το δίκαιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων καθίσταται υπέρτατος νόμος της Δημοκρατίας.

Η εισήγηση μας συναρτάται με την παρούσα πολιτική κατάσταση και την αντίληψη ότι η υπέρτατη πολιτειακή ανάγκη δεν επιβάλλει την ευρεία και ριζική αναθεώρηση του Συντάγματος.

Ποια διαδικασία ακολούθησαν άλλα κράτη μέλη;

- Την προσθήκη συνταγματικής πρόνοιας που θα αναφέρεται στην ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο κοινοτικό κεκτημένο, αίροντας παράλληλα την υφιστάμενη ασυμβατότητα ή
- την προσθήκη συνταγματικών διατάξεων που να αναφέρονται σε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων των κρατικών οργάνων στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και/ή σε περιορισμό της εθνικής κυριαρχίας.

Τα πιο πάνω αποτελούν πρότυπα της Ιρλανδίας και της Ελλάδας τα όποια θα μπορούσαν να υιοθετηθούν και στη Κύπρο με απλή τροποποίηση των μη θεμελιωδών άρθρων 169 και 179 του Συντάγματος.

Το Βέλγιο επίσης, το οποίο αντιμετώπιζε παρόμοια κατάσταση με της Κύπρου, προχώρησε μετά την ένταξη του στην τροποποίηση του Συντάγματος, με την προσθήκη της πρόνοιας: «Η άσκηση ορισμένων αρμοδιοτήτων μπορούν με διεθνή συνθήκη ή με νόμο να μεταβιβασθούν σε όργανα του διεθνούς δικαίου».

Με αυτά τα δεδομένα θα πρέπει να διασφαλίσουμε την εφαρμογή του ευρωπαϊκού κεκτημένου στο τόπο μας έστω και αν η συγκεκριμένη ρύθμιση για κάποιους μπορεί να συνιστά πλεονασμό.

Ιωνάς Νικολάου
Βουλευτής ΔΗΣΥ